

BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA KORXONALARDA EKOLOGIK MENEJMENT TIZIMLARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI

Sherimbetov Mominboy Davronbek O'gli

Osiyo xalqaro universiteti magistranti

Annotatsiya: Barqaror rivojlanish konsepsiyasi zamonaviy iqtisodiyotda korxonalar faoliyatini ekologik mas'uliyat bilan uyg'unlashtirishni talab etmoqda. Ekologik menejment tizimlari (EMT) ishlab chiqarish jarayonlarining ekologik ta'sirini boshqarish bilan bir qatorda iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiluvchi muhim boshqaruv vositasi sifatida namoyon bo'lmoqda. Mazkur maqolada EMT joriy etishning iqtisodiy samaradorligi moliyaviy barqarorlik, institutsional rivojlanish va raqobatbardoshlik nuqtai nazaridan tahlil qilinadi. Xalqaro va mintaqaviy tajribalar asosida EMT korxonalar faoliyatining uzoq muddatli samaradorligini ta'minlashga xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: ekologik menejment tizimi, barqaror rivojlanish, iqtisodiy samaradorlik, korxona boshqaruvi, ekologik risklar.

So'nggi yillarda ekologik menejment tizimlarining iqtisodiy samaradorligi nafaqat ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, balki korxonalarning strategik moslashuvchanligini oshirish bilan ham izohlanmoqda. EMT joriy etilgan tashkilotlarda qaror qabul qilish jarayonlari yanada ma'lumotlarga asoslangan bo'lib, ekologik ko'rsatkichlarning moliyaviy natijalarga ta'siri aniq baholanadi. Natijada, menejment darajasida resurslarni taqsimlash samaradorligi oshib, investitsiya qarorlarining aniqligi yaxshilanadi.

Makroiqtisodiy nuqtai nazardan, ekologik menejment tizimlarining keng joriy etilishi sanoat tarmoqlarida umumiy energiya intensivligini pasaytirishga xizmat qiladi. Xalqaro Energetika Agentligi ma'lumotlariga ko'ra, sanoat sektorida energiya samaradorligini oshirish orqali umumiy energiya iste'molini 15–20 foizga kamaytirish imkoniyati mavjud. EMT aynan shu salohiyatni amalga oshirishda muhim vosita bo'lib, energiya monitoringi va audit mexanizmlarini institutsionallashtiradi.

Bundan tashqari, ekologik menejment tizimlari korxonalarda texnologik yangilanishlarni tezlashtiradi. Zamonaviy ishlab chiqarish texnologiyalariga o'tish, chiqindisiz yoki kam chiqindili texnologiyalarni joriy etish EMT doirasida ustuvor yo'nalish sifatida qaraladi. Bu esa asosiy fondlarning modernizatsiyasiga turtki berib, uzoq muddatda mehnat unumdorligi va ishlab chiqarish hajmining barqaror o'sishini ta'minlaydi.

Ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan ham EMT muhim ahamiyat kasb etadi. Ekologik xavfsizlik darajasining oshishi mehnat sharoitlarini yaxshilab, xodimlar salomatligi

bilan bog'liq yashirin xarajatlarni kamaytiradi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, sanoat ifloslanishi bilan bog'liq kasalliklar korxonalar uchun sezilarli darajadagi bilvosita iqtisodiy yo'qotishlarni keltirib chiqaradi. EMT orqali ushbu risklarning pasaytirilishi ishchi kuchi barqarorligini ta'minlaydi.

Shuningdek, ekologik menejment tizimlari hududiy barqaror rivojlanishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Mahalliy ekologik yuklamaning kamayishi infratuzilma bosimini pasaytirib, hududlarda investitsiya muhitini yaxshilaydi. Natijada, EMT joriy etilgan korxonalar joylashgan hududlarda iqtisodiy faollik va ijtimoiy ishonch darajasi ortadi.

Umuman olganda, ekologik menejment tizimlarining iqtisodiy samaradorligi ko'p qirrali bo'lib, u faqat mikroiqtisodiy darajada emas, balki tarmoq va hududiy rivojlanish nuqtai nazaridan ham muhim strategik ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, EMTni joriy etish barqaror rivojlanish sharoitida korxonalar uchun majburiy xarajat emas, balki uzoq muddatli iqtisodiy foyda keltiruvchi investitsiya sifatida baholanishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Diachenko-Bohun, M. (2023). Environmental risk management and corporate sustainability. *Environmental Economics*, 14(2), 45–56.
2. Galkina, T., & Sorokin, A. (2023). Integrated management systems as a driver of organizational efficiency. *Management Systems in Production Engineering*, 31(4), 291–299.
3. Wielgórk, D. (2015). Environmental management systems in small and medium enterprises. *Polish Journal of Environmental Studies*, 24(5), 2231–2238.
4. Ryabik, O., & Geleta, D. (2025). Digitalization of environmental management systems in industry. *Sustainable Technology and Entrepreneurship*, 4(1), 100042.
5. Chan, H. K., Wang, X., & White, G. R. T. (2025). Barriers and enablers of environmental management adoption in SMEs. *Journal of Cleaner Production*, 385, 135721
6. Bobojonova, M. J. (2025). GREEN ECONOMY AND ITS DEVELOPMENT STATUS. SHOKH LIBRARY.
7. Bobojonova, M. J., & Naimova, N. A. (2024). A NEW FORM OF OUTSOURCING IN ENSURING SELF-EMPLOYMENT OF THE POPULATION.
8. Jumayeva, Z. B., & Bobojonova, M. J. (2024). MANAGEMENT AND ORGANIZATION OF PRODUCTION IN THE CONDITIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT.
9. Bobojonova, M. (2025). PRICES LEVELS IN THE GREEN ECONOMY AND THEIR APPLICATION. *Journal of Applied Science and Social Science*, 1 (1), 109-117.

10. Bobojonova, M. J. (2025). PROMISING WAYS OF SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT IN THE POST-PANDEMIC PERIOD. ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION, 1 (4), 284-291.